

Світлана Спасиба

ВОНА + ВІЙНА

Ідея Катерини Чепури

Дійові особи:

Юлія Андрієнко – розвідниця ЗСУ;

Софія Сенів – зв'язкова УПА;

Євгенія Брилевська – агентка НКВС;

Ігор Андрієнко – чоловік Юлії, сучасний український підприємець;

Іван Сенів – чоловік Софії, старший стрілець УПА;

Назар Климишин – колишній наречений Євгенії, командир загону УПА;

Мотря Підгурська – мати Софії;

Сашко Мицик – розвідник ЗСУ;

Подруга Євгенії;

Гості на весіллі Євгенії (голоси).

Сцена 1. «Сон»

Бліндаж. На сцені в плямі світла лежить дівчина у формі ЗСУ - Юлія. Спить. Крутиться, щось бурмоче. Десь фоном чути постріли. За мить вона зникає у темряві і одночасно з цим світло вихоплює іншу постать у кутку. Це – Софія, упівка. Вона вдягнена в святковий український одяг. На голові – намітка білосніжного кольору. Вона співає пісню «Місяць на небі», акапельно. В цей же час обережно знімає намітку, притискає до грудей. На середині першого куплету лунає самотній постріл, але вже не поодаль, не фоновий, а десь поруч. Спів обривається. Дівчина впускає намітку дотолу і також зникає в темряві. Паралельно, в іншому кутку, з'являється третя жіноча постать. Це - агенка НКВС, Євгенія. Вона вдягнена в шкіряний плащ і оливкову військову форму зі штаньми галіфе. Волосся акуратно зібране ззаду, на голові шкіряний кашкет. Взута в чорні хромові чоботи, начищені до блиску. Все це їй дуже личить. Вона робить останню затяжку цигарки і грубо кидає її на підлогу, розтоптунує ногою. Зрештою, і вона зникає в темряві. В цій же темряві роздається спочатку тихий, а потім дедалі гучніший дитячий плач. За мить світло знову вихоплює з темряви Юлію, яка скрикує, прокидаючись, і першим ділом хапається за зброю. З-за куліс на крик вбігає її товариш по службі, Сашко. В руках у нього гітара, яку автоматично прихопив із собою.

Сашко. Юль, Юлясь, що сталося?!

Юля. Та ні, нічого. Дурне наснилось...

Сашко. (Намагається перевести в жарт). Казала моя бабця: «Дурне спить – дурне й сниться».

Юля. Ти - добрий. Умієш втішити. Спасибі.

Сашко. Не перебивай, бо я ще не закінчив. Хотів додати: «Але тебе це не стосується, бо ти у нас – розумниця».

Юля. (Усміхається). Підлабузник!

Сашко. Я? Найсправедливіший у світі хлопець!

Юля. А ти чому, найсправедливіший, з гітарою серед ночі? Ти ж також вже пішов був спати.

Сашко. Пішов. А потім повернувся... Нуу, той, еее, передумав... Не спалося, коротше. То я до чергування, думаю, повчу мелодію одну. Народну. Давно хотів. Ану, пізнаєш?

Починає награвати мелодію «Місяць на небі».

Юля (здивовано). Ти теж це чув?

Сашко. Що чув? Як там стріляють московити? Звісно, чув.

Юля. Та ні. Як дівчина якась співала. Саме цю пісню!

Сашко. Юлясю, не лякай. То я співав.

Юля. Там не було гітари. Вона співала а капело. Я бачила її! І так реалістично...

Сашко. Співала басом?

Юля. Ні. З чого ти взяв?

Сашко (кривляючись, пародіюючи дівчину). Ця дівчина перед тобою. Привіт, я Олександра. А інша та тобі наснилась, мабуть. Дівчат, крім нас з тобою, тут нема. (Сміються.) А уяви дівочий бас! Як заведе «Місяць на небі» - й сепаратисти розбіжаться. Ти не злякалася? Чому, це ж страшно, уууу. (Сміються).

Юля (сміючись). Та ну тебе, ще й висміяв. Фантазія у тебе, звісно!

Сашко. У мене?! Ну, дозволь. Бозна яких дівчат, які співають басом серед ночі, вигадала ти.

Юля. Все, все, благаю, досить, припини! Я більш сміятися не можу, хуух!

Сашко знову награв «Місяць на небі», Юля починає тихенько підспівувати. Сашко підхоплює. Співають куплет і приспів, можна і більше. Світло поволі гасне, але не повністю. Музика уривається. Мить тиші. Потім він торкається рукою до струни, лунає одна нота.

Сашко. Поспи. Як не заснешся, то я тобі заграю колискову. Добраніч!

Юля. Добраніч! Дякую, Сашко!

Сашко йде. Світло гасне. В темряві фоном знову чути далекі постріли.

Сцена 2. «Весільний переполох»

Упівець Назар, наречений, не з'явився на весіллі, покинув свою Женю... Сцена затемнена – саме таким здається світ нареченій. Він потьмарився. Лише чути вирвані з темряви голоси і фрази, перемішані з веселими весільними піснями на фоні. Голоси можуть бути якимись спотвореними, страшними для неї.

- Ой, бідна дівчина, така ганьба...

- А може з ним щось сталося погане?

- Утік, як полохливий заєць, не прийшов.

- Напевно, від молодої все отримав, що хотів, то й на весілля йти нема потреби...

- Так-так, он люди говорили, що бачили, як поверталася під ранок уся розхристана додому!

- І хтозна, чи й від нього вона йшла...

- Ой, лихо, сором, та невже? То може вже й із пузом?

- А хлопець той – солдат. Кажуть, тямущий дуже. Якусь посаду має при Бандері.

- Тоді не дивно, що початої і не схотів. Провчив гадюку.

- Як добре, що не бачать батько й мати, бо ще б раз вмерли з горя та біди!

- І не кажи. Шановані були, та їм поради не дали пожити, убили, знищили, шкода...

- Як виховали доньку, так і є...

Женя закриває лице руками, потім міцно стискає голову, як у божевіллі, і – біжить, біжить... Як мені це уявляється, біг можна обіграти миготінням світла. Добігає до провалля. Воно уявно там, де глядацька зала. Героїня зупинилася на авансцені. Збирається стрибати, та зупиняє дружка, подруга, яка її наздогнала.

Подруга (кричить). Стій!!! Женю, зачекай!!!

Євгенія. Не наближайся, бо стрибатиму!!!! Іди собі до них, та поговорите, яка я непутяща.

Подруга. Ну, що ти кажеш?! Як я можу? Ми ж подруги. Як сестри...

Євгенія. То говоритимуть, що й ти така, як я, - повія, шльондра. Нащо тобі лихо?

Подруга. Женю, хороша моя, тихо... Ти заспокойся, нехай говорять всі, що хочуть – нате в людей і язики.

Євгенія. На цьому світі доброго немає, - любові, дружби, вірності... На тому пошукаю....

(Збирається стрибати, але подруга кидається ззаду і відтягує її. Обіймає, пригортає, а та несамовито риде).

Подруга. Тсс, не плач, рідненька, заспокойся... Ти ще з дитинства отака. Немов вогонь, як полум'я гаряче. Враз спопелела поглядом одним, хто ображав тебе, мене чи слабших. «Їй пальця не клади у рот – відкусить», - так наші хлопці жартували. Пам'ятаєш?

Євгенія. Ногами затоптали той вогонь... Ще й помочилися на нього, заплювали, вже не горить... Сточила зуби в кров – такий черствий граніт любовної науки...

Подруга. «Граніт науки» - гарно ти сказала.

Євгенія. Не я, то Троцький, лише не про любов. Та в кожного – своя наука.

Подруга. А що за Троцький, большевик? *(Та ствердно киває)*. Не згадуй тої погані, ну їх!

Євгенія. Погані? А чим та погань гірша від тієї, яка залишила мене на глум і на цькування цим НЕ людям?

Подруга. Женцю, ми ж не знаємо причини...

Євгенія *(перебиває її)*. Причини??? Яка іще причина може бути?? Хіба що здох чи ноги відірвало, але ж цілісінкий! Уранці бачила його, сама казала!!!

Подруга. Та бачила... Але якийсь сумний... аж чорний...

Євгенія. Припини! Не виправдовуй! Бідний, бідний, так? А я не бідна? Совісно йому, мабуть, тому й сумує. *(Дико регоче)*. Ненавиджу!!!! Нехай горить у пеклі, сконає від семи ворожих куль! Нехай усі вони сконають - усі, кого героями чомусь назвали здуру!!! Ненавиджу усіх чоловіків, а надто цих упівців каторжних і їхніх сук, які їм там слугують для розваги!!!! Через котрусь із них напевно й не прийшов!!!

Подруга. Ти що говориш, схаменися... Гріха на душу не бери!

Євгенія. Мої гріхи - то лиш моя турбота. Сама із ними й розберусь. *(Уже не чує подруги, має своє на думці)*. Тут завтра мають бути красноармійці - із ними й потолкую. Я дещо знаю. Те, чого було не варто знати. Але дізнаються й вони... і полетять чуби, і голови. Багато...

Подруга. Ти що городиш, Женю, зупинися! Поки не пізно... Тебе ж за це зживуть зі світу, виженуть з села!!!

Євгенія. Тут мені й так не жити. А мертвих не вбивають....

Сцена 3. «Освідчення»

Іван *(чекає на кохану, побачивши вдалині, махає їй)*. Софіє, Сонечко, я тут!

Софія. Добридень, любий! Я лиш на хвилинку, бо як побачить мати, буде гвалт. І так їй мусіла сказати, що йду до подруги по ділу.

Іван. Нууу, що по ділу – не збрехала! *(Обіймає її, цілує)*.

Софія. Ах, ти такий? Тобі б лиш цілуватися.

Іван. І цілуватися, і обійматися, Софіє!!! Я б цілий вік отак прожив в обіймах... Твоїх обіймах, Сонечко, кохана моя дівчинко із сонячним ім'ям... Виходь за мене!

Софія. Що ти сказав?...

Іван. *(кричить щосили удалечинь)*. Чи згодні Ви, розкішна панно, Софіє Ярославівно Підгурська, бути моєю в радості і в горі – моєю долею, дружиною моєю перед Всевишнім Богом і людьми?

Софія. Тсссс, не кричи!!!! Почує мати – буде лихо!

Іван. Яке ж тут лихо??? Це – щастя, ти – моє щастя! Мені набридло потайки стрічатись, на людях відвертатися. Я хочу разом вулицею йти і всім казати: це – моя дружина! Не муч, Софіє, не мовчи. Скажи: то підеш ти за мене? *(примружує око і погрожує)*. Якщо мовчатимеш, я знов буду кричати... *(Пробує щось кричати, але Софія перебиває його, закриваючи долонею рота)*.

Софія. Тсссс, лиш не кричи! Ну, звісно, я піду! І ти ще сумнівався? Іваночку, мій рідний, я піду, піду, піду... *(Цілються)*.

Іван. Весілля справимо, як знову буду вдома. Десь в середині літа.

Софія. Так довго.....

Іван. Раніш – ніяк. Поїдемо за два дні на завдання, далеко, в розвідку, а там як дасть Господь....

Софія *(перебиває)*. А як не вернешся?.. І що це за завдання, коли уся твоя сім'я отут? І я отут. Коханий, ти зрися із цим краєм, із землею. Ти – хліборобів син, не зброярів. Нехай воюють ті, кому це треба!

Іван. Кому це треба?! А кому ж це треба, як не нам, Софіє? Рости тут нашим дітям і онукам, на цій скаліченій сплюндрованій землі. В нас іншої нема. Так, син я хліборобів, але війна не вибирає. І ворог також. Байдуже йому, кого вбивати, грабувати, гвалтувати... Тому і зброярі, і ковалі, і хлібороби, поети, вчителі та навіть щирі ледарі беруть у руки зброю і йдуть давати йому чортів. Щоб жити, Сонечко, щоб мати право жити! В своїй сторонці. Не хочу я ховати очі, коли дитя моє спитає: «А де ти, тату, був, коли в нас забирали Україну? Коли ліпили з нас рабів?» Це час такий проклятий. Але його не обійти... Все буде добре, моя рідна, моя кохана дівчинко! Я повернусь. Ми поберемося, закінчиться це лихо, ти вір, борися!

Софія. Боротися? О, ні, я – не борець! Я – тільки жінка. *(Сміється і цілує Івана)*. Вже досить з нас і одного борця.

Іван. Дарма ти так говориш, люба, хоч не про ту боротьбу я говорив, коли зі зброєю в руках. Он в нас у війську є жіноцтво, таки немало. І будь-хто з них у вправності дасть фору любому козаку.

Софія. Та невже? І гарне те жіноцтво так само, як і вправне?

Іван. Ти ревнуєш?

Софія. Та ні, цікавлюся.

Іван. Неправда, бо ревнуєш, аж іскри сипляться з очей.

Софія. Тобі здалося. Хай собі воюють. *(Пустотливо, трішки драбуючись)*. Я б не змогла, напевно. Боюся крові. Й болю. Відразу б вас усіх здала, якщо б потрапила в полон.

Іван. Та хай Бог милує тебе! Що за думки лізуть у цю гарненьку голову? Цього не буде зроду. Та якби сталося, не доведи Господь, ти б так не учинила. Я знаю. Не намовляй на себе. Я тебе бачу наскрізь. Намилуватися не можу отим, що бачу. Таку і покохав.

Софія *(і далі жартує)*. Іванцю, ох, Іванцю! Ти покохав лякливу, несміливу, несильну дівчину. Не бути мені воїном, та кожному – своє.

Іван. Звичайно, мила. Тобі потреби бути сильною немає. Нате у тебе я – щоб захистити. Тепер скажу тобі відверто, раз ти питала: дівчата в війську, дійсно, прехороші. Але такої гарної, як ти, нема. От чесне слово!

Софія *(сміється)*. Не виправдовуйся, гульвісо. Нема потреби. Я знаю, що ти мій, лиш мій! Довіку буде так! І після смерти нашої колись...

Цілуються

Сцена 4. «В очікуванні зустрічі»

На сцені, у кімнаті, Софія та її мати. Мати порається у господі, Софія чепуриться до повернення Івана. Мати сердита на доньку.

Софія. Мамо! Послухайте! *(Та відвертається)*. Гляньте ж хоч на мене! Вже досить сердитись, матусю... Живем під одним дахом, а як чужі...

Мати. Під одним дахом? Я не знаю, де той твій дах, але не тут!

Софія. Я вже давно Вам не дитина! Я заміж вийшла і моє місце там, де чоловік!

Мати. А чоловіка місце де?

Софія. Та годі вже! Ви добре знаєте.

Мати. Звичайно, знаю! Як той приبلудний пес тиняється лісами, бо уявив себе героєм. Й тебе волочить за собою!

Софія. Волочить? Ох, дякую на добрім слові!

Мати. Не дякують за правду! Ні хати, ні двора. Тому й ховаєшся у матері, коли не з ним в криївці.

Софія. То я піду, як Вам важка.

Мати. Та не важка, дурненька! Діждеш своїх дітей, тоді побачиш, чи можуть бути важкими. Я про інше тобі кажу.

Софія. Про що ж Ви кажете?

Мати. Таємно одружилися, таємно живете, таємно ще й дитя народиш, таємне, не своє. Отак таємно пролетить життя, неначе гра у хованки...

Софія. Самі ж благословили нас.

Мати. Благословила. Тебе ж усе одно не перепреш.

Софія. Сказали, що хороший і тямущий хлопець...

Мати. Він, може, і тямущий, але що з того? Де він тиняється, тямущий? За віщо ти терпіти мусиш – у холоді, під кулями?

Софія. А хто сказав, що я терплю? Це мій свідомий вибір. І чоловік мене не силував іти до війська. Навпаки.

Мати (*іронічно*). Та невже? Так я й повірила!

Софія. Не вірите – спитайте у Петра, сусіда.

Мати. До чого там Петро?

Софія. Бо він поміг мені потрапити у військо, коли Іван півроку на завданні був. На той час ми вже заручились. А в шлюб вступити я хотіла вже будучи солдаткою. Пліч-о-пліч бути з чоловіком. (*Про себе посміхається, ніби щось приємне згадуючи.*) Це був сюрприз для нього.

Мати. А чом сусід про все дізнався, а мати – ні?

Софія. Бо Ви б не зрозуміли все одно.

Мати. А що я мала зрозуміти? – Що донька радо йде у зашморг, йде з хати у ліси?

Софія. Ви так дорожите цією хатою, а ніц би досі і не мали, якби прийшли большевики. То Вашу хату й захищаєм.

Мати. Тільки мою? А твою ні?

Софія. І мою теж. Але не цю. Я тут у Вас в гостях. Ось дочекаюся Івана – і підемо собі. А наша хата – Україна. Вся Україна. Не тільки шмат землі своєї та стіни на землі. Як ми не проженемо із неї лихо, з великої цієї хати, - не допоможуть жодні стіни, не заховаємось. Ніхто...

Мати. Оце від нього ти набралась цих слів! Я так тебе не вчила!

Софія. Так, дійсно. Йшла туди заради нього, зізнаюсь. Тепер шкодую, що не пішла раніше. Як світ розвиднився, відкрились очі. Навчилася дивитися удаль, не тільки попід власним носом. Навчилася любити цю землю, відчула надтонкий зв'язок із нею. Коли і дихати боїшся, аби не втратити його. Навчилася хотіти більшого. Я зрозуміла цінність волі...

Мати (*замислено, ніби щось згадуючи*). Іван таки тут ні до чого... Ти виросла. І точно так заговорила, як твій покійний батько... Але ж тоді була зовсім мала, як він помер... Коли убили... Дитино, ти одна у мене. Те лише Господу відомо, як було важко ставити тебе на ноги. Щоби не гірш, як в інших. Такої я тобі бажала долі? Щоби жила – й від шелесту здригалась, щоби боялась та ховалась? Жила в лісах, в землянках спала, ходила у солдатській роботі? А як тебе уб'ють?... (*Плаче*).

Софія. Матусенько, не плачте... Не крайте серця... Я впевнена, все добре буде. Мені не страшно геть нічого! А надто після того, як ми побралися з Іванком. Самого чорта не боюся, от їй-Богу! Він – неначе скеля, наче світ. І небо втримає над головою, і пожаліє, і розрадить, і захистить - не дасть образити, ані мене, ні Вас, повірте. Я більш таких не зустрічала зроду. І не зустріну. Він лиш один такий і - мій! Це сам Господь мені призначив чоловіка. В мене не буде іншого. Він буде попри все!.. Ви ж теж отак любили тата. Й мене навчили так любити. І пронесли любов крізь все життя.

Мати. Та чи була від того я щаслива? Ні.

Софія. Дивіться: я – щаслива. Уперше за тривалий час, відколи ми були на різних з ним завданнях. Любов моя вертається, мій чоловік, мій світ, Ваш зять!

Мати (*крізь сльози*). Моє доросле пташенятко... Так часто згадуєш про щастя! І справді, бачу, що щаслива... А біля тебе – й я також. Чого ж іще мені хотіти?... (*Витирає сльози*). Ти все покинь та йди вже чепуритись, а я на стіл накрию.

На вулиці чути шум. Софія дивиться у вікно.

Софія. Напевно йдуть! Вертаються, Ви чуєте, матусю? А я й не прибрана.

Мати. Ти завжди гарна, неначе ясочка! (*Цілує*). Біжи, стрічай!

Софія вибігає з хати, вибігає у залу, вдвляється, звертається по черзі до глядачів.

Софія.

- Михайле, здрастуй! Де Іван, чи вибули не разом? (*Мовчання*). Михайлику, куди ж ти йдеш, навіть не глянеш... Ти чогось сердишся на мене?

- Добридень, Славо! Що з Михайлом? Чому пішов, неначе хмара? Ти чуєш? Теж мовчиш?... А де Іван, ти його бачив?..

- Олексо, може ти мені поясниш, що відбувається? Олексо...

- Назарчику, хоч ти не муч, скажи,скажи, де мій Іванцьо!!
- Оксано, сестро, ми в криївці жили під одним дахом, хліб ділили, усе робили разом. Сестро, де мій чоловік?
- А ти, Надіє, теж мовчиш??? Ти ж дружкою була в нас на весіллі!
- *(Кричить.)* Ви що, здуріли всі? Чи оніміли? Я вас питаю: де мій чоловік??!

Пісня «Ти є!» (музика Олесі Онукієнко)

Ти є, моє Серце! Знаю: ти є...
 Вітер шепоче ім'я твоє,
 Тіні малюють тебе на стіні.
 Тільки от... справді чи уві сні?..
 Ти є, моя Душе! Знаю: ти тут!
 Ще не знайшли таких куль і отрут,
 Щоб отруїти Любов у мені,
 Щоб закувати Життя у труні!
 Ти мій! Зітканий з мрій, сподівань і надій!
 Ти – заголовок у казці моїй!
 Все поміняти у долі "на раз",
 Щоб в тої долі вибороть "нас"...
 Вибороть "нас" ненадовго, на мить...
 Не співчувайте – так дужче болить,
 І не кажіть, що його вже нема...
 Будь же ти проклята, чуєш, війна!!!
 Вітер ім'я його ще не забув...
 Як МЕНІ взяти й сказати: «Він був»?..
 Самообман? Може й так, та моє
 Серце казатиме вічно: «Ти є!»...

Сцена 5. «Вибір»

Наші дні. Подружжя сварка.

Юля. Чого ти вперся, як осел?

Ігор. А що мені робити? Може, ще й речі спакувати тобі на фронт? Юля, не дурій. Який з тебе вояка?

Юля *(намагаючись розрядити обстановку, перевести в жарт).* Вояка, дійсно, кепський... А от воячка вийде непогана.

Ігор. Господи, верни їй розум! Ти мене спитала, чи хочу Я іти до війська?

Юля. А ти тут до чого?

Ігор. І дійсно.

Юля. Та ж я тебе не змушую, я це лиш маю на увазі!

Ігор. А як собі ти уявляєш? Жінка воює, а чоловік сидить удома?

Юля. Це нормально. І не сидить. У тебе бізнес, робота. Ти забезпечуєш сім'ю, даєш можливість заробляти іншим.

Ігор *(кричить).* А в тебе дім і донька!!! Ти забула?!

Юля *(ображено).* Ні, не забула, звісно... Та я не знала, що Оленка лише моя дитина. Думала, що наша спільна. Я – мама, ти – тато. А воно он як. Спасибі, що прояснив.

Ігор *(кричить ще дужче).* Так, мама!!! Ти – мама, чорт забирай!!!! Куди ти їдеш від дитини?!

Юля. Поки нікуди. Ще навчання і документи зібрати треба, пройти комісію. *(Знову намагається примиритися).* Коханий, ви вдвох – мій світ, моє життя. А військо – моя мрія. Ще зі школи. Я тренувалася багато. Але батьки сказали, що ненормальна, спровадили навчатися на юридичний. А в універі я тебе зустріла. І закохалася безтями. Далі - сім'я, дитина. Вічні клопоти, у побуті, в роботі, у метушні. Ні, я щаслива! Але... *(боязко)* не до кінця, не зовсім... Є незаповнений шматочок, порожнє місце в серці. Його заповнити під силу лише роботі. Отій омріяній, ти розумієш?. Її Скворода ще називав сродною працею. Казав, що гріх не слідувати мрії... До цього я жила твоєю мрією. А зараз є можливість свою утілити в життя. І час такий, що є потреба. Війна. Сам Бог велів. Ти розумієш, про що я?

Ігор (*заперечливо хитає головою, дивиться на дружину, як на божевільну*). Ні. Не розумію. Чесно. До чого тут Скворода? Ще Гоголя вплети. І Пушкіна. А що, цитатами так всяку дурість можна оправдати!

Юля. Не сильно й хочеш зрозуміти...

Ігор. Слухай, я мовчав, коли весь час туди каталась волонтером. І тринькала наліво і направо мої гроші – то на жилети, то на харчі, на тепловізори, на ліки, каски, ще на щось. Та зараз – це занадто.

Юля. Тринькала??? Твої гроші?.. А я хіба я не докладала до них зусиль?! Всі документи, звіти, листи, замовлення проходили крізь мої руки. Усе – від пошуку приміщення під офіс і закупівлі меблів до укладання вигідних угод. Твої й мої батьки нам порівну фінансово допомогли спочатку зіп'ястися на ноги. Але цей бізнес – твій. А я, хто я? Служниця, наймичка, кухарка, прибиральниця! Працівники на фірмі хоч мають графік визначений і обов'язки. І гроші якщо тринькають, - свої. А я цілодобово в цім варюся, у цьому казані. І я – ніхто, ти правильно озвучив. Бо це – не моя страва, розумієш? Від неї нудить, не сприймає організм. Нетравлення від неї! Хочеться свого! Я зголодніла! Я здохну з голоду до біса!

Ігор (*з іронією*). То ти у нас гурманка, виявляється? Давай кафе тобі відкриєм, кондитерську, реберню, інший «общепіт». Що саме тобі смакує?

Юля. Дотепно...

Ігор. Гарзд, не хочеш «общепіт», відкриємо крамницю, салон краси або майстерню з пошиву одягу. Ні?

Юля. Знущаєшся? А я серйозно. Як ніколи. Та я ж тобі пояснюю, я душу вивертаю перед тобою зараз!.. Я хочу Батьківщину захищати. Є така професія, ти чув?

Ігор. Я зрозумів. От дурень був!!! Ти туди їздила... Злигалась, мабуть, з кимось, коханця завела? Хоч по любові чи так, щоб сексуальні відчуття урізноманітнити?

Юля. Що ти несеш???

Ігор. Тоді чо-му??? Нехай самотні баби йдуть, бо хахолья шукають. А там широкий вибір дуже! Це зрозуміло. А ти чому?! (*Репетує*). Відповідай!!! ... Хвойда!.. (*Юля дає чоловікові ляпаса, той регоче*). Це так ти відбиватимешся й від ворогів на фронті? Даватимеш їм ляпаси?

Юля. Отак живеш з людиною, а потім – бац – знайомишся удруге... А всі роки ти невідомо з ким жила... Не бачу сенсу пояснювати недосяжні речі людині, яка вважає, що жінка у війську лише задля розваги. Все, Ігор, досить цих трагічних сцен. В тобі померла кінозірка...

Ігор. Ні! Це ти у нас загралася в «войнушки». Теж мені Жанна д'Арк, велика героїня.

Юля. Нема потреби згадувати д'Арк. В нас свої були жінки свободи... Ммм, то це і не війна, а гра в «войнушки»?

Ігор. Я все сказав. Моя дружина туди не піде. Крапка.

Юля. Я дозволу у тебе не питала, лише поставила до відома. Якщо дружині йти не можна, гарзд. Тоді у тебе більш нема дружини. (*Йде*).

Ігор (*кричить у слід*). Дочки ти не побачиш, так і знай!..

Пісня «Кажуть, в війни лице не жіноче» (музика Олеси Онуківки), виконує актор, що грає Сашка, під гітару.

Кажуть, в війни лице не жіноче,

Але твої очі...

Вдивляюсь в зіниці,

А там – блискавиці,

Мов зарево темної ночі!

Ніжна, тендітна, добра, красива...

Звідки в тобі така сила?

Я не дізнаюсь,

Я залишаюсь

У світі, що ти підкорила.

Кажуть, у слабкості сила жіноча,

Вірю охоче.

Але так казали

Ті, що не знали,
Як спопеляють ці очі!

Сцена 6. «Перший допит упівки»

Євгенія. Ну, здоровствуй!

Софія. Давно не бачились...

Євгенія. Не так давно, як бы хотелось.

Софія. Чого ти хочеш?

Євгенія. Чего хочу? Честно? Чтобы подохла ты хочу. Чтобы бандиты и главари УПА подохли, сгорели в муках и расцвело новое будущее - без вас, без вони, без ядовитых лже-идей. Вы ими одурачиваете наивных и доверчивых. Вы – болезнь! Гангрена, тиф, чума! Надо лечить страну! Всеми возможными средствами. А если надо - и ампутацией!..

Софія. Це не гангрена – повітря свіже, ковток на повні груди. Так швидко шириться лише Ідея. Из вуст в уста, від мрії – до Свободи. Але тобі цього не досягнути. Свобода не для всіх. Не для рабів, що добровільно лізуть у кайдани. Просяться, немов бездомні приручені голодні пси. Свободу не вб'єш, не вилікуєш жодними ліками і навіть ампутаціями. Вмремо ми, її підхоплять інші і понесуть між люди. Скаже один: «Слава Україні, а йому підхоплять мільйони – Героям слава!» Це не мої слова.

Євгенія (сміється). Я знаю, чьи это слова. Ты пастуха убей, а овцы сами разбегутся.

Софія. Народ – не вівці!

Євгенія. Овцы! Тупые, безмозглые, пугливые овцы!

Софія. Кажі що хочеш, це не змінить суть. *(Замислюється, щось згадує і майже наспівує, продовжуючи думку).* Вони ідуть, вони ІДУТЬ. – Щоб стати врівні з Богом, як не було до того. Щоб стати між світами, між всіма народами народом. НАРОДОМ на свої скривавленій землі. *(Раптом хижє з презирством дивиться на супротивницю.)* СКРИВАВЛЕНІЙ! Саме так здобувається воля. Її не вимолюють – її виборюють. За неї вбивають! І хай не я, та розплата буде, вона по тебе прийде. Може це будуть наші, а може і твої. Бо плазування перед ними, перед советами твоїми – не запорука тихого життя. Не запорука взагалі ЖИТТЯ. Як знати, коли вони в тобі побачать ворога народу, через рік, а, може, вже і завтра?.. Життя під окупантами воно таке, непевне. Тож – бійся!

Євгенія. Откуда у тебя вот эта дерзость, сука? Я ведь могу тебя прихлопнуть. Как насекомое, как вошь, клопа.

Софія. Чого ж чекаєш? Давай.

Євгенія. А я хочу увидеть, как долго и несносно ты будешь извиваться в муках под оккупантами, как ты их называешь. И кто бы говорил об оккупации?! Те, которые водили дружбу с Гитлером сначала.

Софія. Водяты скот на прив'язі і таких дуреп, як ти, за носа. У свого Сталіна спитай про дружбу з ворогами. Чи Молотова, який ту дружбу їздив здобувать. Чому так легко віриш у брехню, у нісенітницю? Ти ж – українка! Ми дізнавалися про тебе. Твій прадід був із козаків. У діда забрано житло і землю, заслано в Сибір. Батьків розстріляно. Кохала ти когось із наших, та що там вийшло, я не знаю...

Євгенія (перебиває, вихоплює зброю і стріляє, куди, не видно, бо це відбувається разом і затемненням). Заткнись, тварь!!!

Сцена 7. «Другий допит упівки»

Та ж кімната, що й у Сцені 2. Сидить Софія. В неї перемотана якась частина тіла, може нога. Стає зрозуміло, що в Сцені 2 гєбістка її не вбила, а тільки поранила. Заходить Євгенія.

Євгенія. Ты еще жива, не сдохла?

Софія. А ти хвилюєшся за мене?

Євгенія. Болит нога?

Софія. Душа болит, а рєшту можна пережити.

Євгенія. Душа? *(З насмішкою).* А где она, твоя эта душа? Я в себя искала - не нашла. Бездушная, наверное.

Софія. З народження бездушних не буває. Згубила просто. Та нічого, у пеклі відшукають.

Євгенія. Ты часто о загробной жизни говоришь. Наверное, кончину свою чувствуешь? Но не тебе меня учит, рассказывать об аде. Я в нем была. И своего ребенка не оставляла, как

кое-кто оставил, спасая свою шкуру. До этого таскаюсь по лесам подстилкой грязной для повстанцев, как вы их называете. От кого ты родила, бесстыжая, ребенка?

Софія мовчить.

Євгенія. Молчишь? Молчи. И я молчала, когда село меня клевало. За что?! За то, что полюбила, что шла вслепую за ним, словно ребенок? Я верила... А он - такой, как вы! Как все вы, бандеровцы проклятые!.. Чего молчишь?!

Софія. А що казати? Тобі, я бачу, наболіло, то говори, а я послухаю.

Євгенія. Ведь самое смешное, что я с ним и не спала. А слухи по селу пустили, что видели, как я под утро шла домой. Не повылазило... Тогда была засада, вас много полегло... И я тогда была одной из вас... Я раненых спасала. Такое вот гулянье... А тут на свадьбу не пришел - и подтвердились подозрения всех святых да божьих... С тех пор не верю в Бога... Он меня не защитил. Невинных, говорят, Он защищает, виновных - наказывает. Не наказал... *(Рішуче.)* Поэтому, придется все самой исправить. *(Лукає).* Эй, парни, заведите!

Відчиняються двері і двоє охоронців понід руки затягують побитого змореного хлопця.

Євгенія *(уїдливо).* Привет, любимый! Что-то паршиво выглядишь. Я знала: к добру Бандера не доведет.

Софія *(впізнає хлопця).* Господи, Назар? Назарчику, мій брате... То це ота кохана, яка чистіша від сльози, ясніша світла?! Це вона??? *(Та хлопець дуже слабкий. Тільки кивнув головою і ледь пробурмотів: «Вона не винна, винен я... Лиш я...»).*

Євгенія. Да, это твой собрат, как ты его назвала. А может и любовник?

Софія. Що ти мелеш? Ти зовсім розум втратила? Це - старшина. І друг мого Івана.

Євгенія. Вчера Иван, завтра – Назар. Я знаю вас! Он не признался. Сказал лишь, что жалеет. Прощенья даже попросил когда выплевывал кусочки легких. *(Регоче.)* Случайно не с тобой он был в день нашей свадьбы?

Софія. Ти божевільна! Я ж сказала: ні! Але послухай...

Євгенія *(перебиває).* Не бойся, можешь мне признаться, я прощу. Тебе. Быть может, если постарайшься. А ему – нет. И напоследок: я рада видеть вас. *(Сміється.)* Серьезно! Вот это встреча! Приятная и даже судьбоносная для всех. Кроме меня, конечно. Меня не вмешивайте, я здесь ни при чем. Я - не она, не та, что чище слез и ярче света. Ту дуру убили в жаркий летний день. Я обещала ей, что отомщу. Настало время мести!

Дає розпорядження махом руки охоронцям – щоб поставили Назара до стіни, підходить до Софії, дає їй зброю.

Стреляй!!!

Софія *(перелякано).* Женю, стривай, послухай!!! Ты всего не знаешь! Увесь цей час він сам не свій ходив, картався, мучився, що не прийшов тоді! Нікого він не покохав, не зраджував! В той день потрапили у засідку – здали свої! Його взяли в полон. Коли звільнився, то шукав тебе, та ти пішла з села. Спитайся у своїх. Вони тому тобі і не казали – щоб ти була, немов ручна собака. Кормили цією злістю, ненавистю! Це в дусі НКВД... В тобі зростили Юду...

Євгенія *(перебиває).* Заткнись!!! Стреляй, сказала!!!

Софія. Благаю, Женю, ні... Я й під тортурами пощади не просила, а зараз я молю: не треба!!!

Євгенія *(страшно, з ненавистю).* Стреляй!!!! А если нет, то я убью твоего выроodka малого, клянусь!!! СТРЕЛЯЙ!!!!

Софія. Ти пошкодуєш, Женю! Я б віддала усе, щоб хоч на мить побачити ще раз Івана!

Євгенія. Это за ним приволоклась в УПА?

Софія. За ним! А коли взнала, що загинув, і я померла... Тобі не стане легше...

Євгенія *(перебиває).* Не заговаривай мне зубы!!! Стреляй!!!

Софія *(плаче).* Благаю, ні! Не треба...

Євгенія. Ты сделала свой выбор, тварь! И подписала смертный приговор своему сыну. Спрошу последний раз: стреляешь?!

Софія *(ридаючи, руки тремтять).* Прости, мені, брате, прости!..

Стріляє, хлопець падає. Софія оціненіло сповзає на підлогу.

Євгенія. Так лучше... *(Більше до себе, ніби себе переконуючи і вдаючи байдужість, але при цьому відвертаючись).*

Сцена 8. «Лист із пекла»

Повне затемнення. Потроху сцена висвітлюється і видніється силует дівчини – подруги Євгенії, яка врятувала її від смерті у Сцені 2. Вона більше схожа на примару. В руках – лист, адресований гебістці. Дівчина озвучує те, що написано в ньому.

Подруга. Пишу тобі із того світа, з самого пекла... подруго (*іронічно сміється*). Я подругою тебе звала! А ти? Що ти накоїла, гадюко? Будь проклятий той день, коли тебе спасла від смерті!..

Ти мала вмерти – щоби не мучить інших. Ти мала зникнути зі світу – щоб не паплюжити його. Тоді б цей світ очистився. А я завадила... Я відтягла тебе від краю прірви. Я визвала дияволицю з пекла. За це розплачуюсь...

Та скоро, зовсім скоро ця дияволиця вернеться назад! Вічно горітиме у муках! Вічно тонути у ріках сліз і крові всіх невинних, нею загублених! Буде захлинатися, шукатиме повітря, але повітря прогнило круг неї. Смердить, отруює. Її сама вона згнила давно... Окреме місце в пеклі відведене для зрадників свого народу. Я вже у ньому. Бо мимоволі зрадницею стала... Все завдяки тобі! Ми разом будемо варитися у цьому казані, в людських прокльонах... Тоді, при зустрічі, я більше розкажу: як посіпаки, наслані тобою, убили півсела. Як і дітей не пожаліли... Мене й сім'ї моєї не чіпали. Сказали дякувати тобі (*регоче*). Та краще було вмерти від їхніх рук. Не бути обраними. Не бачити презирства в очах колишніх друзів, їхніх родин... Вони ж бо думали, що я здала, тобі допомагала... Я не знесла цього і стрибнула в провалля, біля якого ти тоді стояла... А я тебе спинила.

Спинила своє лихо...

Я ні про що в житті не шкодувала більше, ніж про це!

Я не кажу «прощай» - до зустрічі!

З ненавистю й презирством, колишня я...

Сцена 9. «Третій допит співки. Дитя»

Сидить Софія в кімнаті для допитів. Чути, як зі стелі крапає вода.

Софія (*почувши це, монотонно, інертно*).

Небо за вами плаче,

Серце тіка з грудей...

Сонце моє гаряче

Згасло... скінчився день.

Євгенія. Ты Богу молишься?

Софія. А як молюся? Що ти мені зробиш?

Євгенія. Молись. Тебе поможет может Бог... Мне не помог... А что отмаливаешь?

Софія. Чого ти вїлась, як собака?

Євгенія (*б`є Софію по щоці*). Собака, знаешь, это – честь. Собака предана, верна. Дите свое она не бросит на того, кого врагом считает, не выпрыгнет в окно, не убежит. Какая б не была опасность.

Софія. Так само вірна, як і ти своїм советам? (*Євгенія знову б`є Софію по щоці*). Що, наступила на болоче місце?

Євгенія. Еще хоть слово – ты мертвец! Ладно: я – плохая, ты – хорошая, но ты же помнишь, что жизнь твоя в моих руках?

Софія. Моє життя лише в руках Бога.

Євгенія (*сміється*). Опять твой Бог? Тебе не надоело?

Софія. Ні. А тобі – вдавати з себе казна-що?

Євгенія (*знову хоче вдарити Софію, але цього разу стримується; говорить з презирством*).

Ты, дрянь! Ты и тогда вот так молилась, дева пресвятая, когда свою спасая шкуру, оставила ребенка, не зная будет жить он или нет? Таскаются и спят с бандитами, детей рожают.

Кого-то судят, а себя не видно, да?

Софія. Що з дитиною? Ти обіцяла розказати... Якщо я вб'ю Назара...

Євгенія. А тебе даже интересно? Господь ему поможет. (*З насмішкою*). Может.

Софія. Де мій син?!

Затемнення. Чути статистику з новин: «За минулу добу на Донбасі загинуло четверо наших військовослужбовців». Сцена потроху освітлюється, бачимо дівчину у формі ЗСУ, Юлію.

Юлія (так само замислено і монотонно, як і Софія на початку сцени).

Небо за вами плаче,
Серце тіка з грудей...
Ти це навряд пробачиш –
Кожен пекельний день.
В землю оцю вгризаєшся,
Любиш її без пам'яті.
Може колись розкаєшся...
Ворог той самий, а дві війни...

Позаду з'являється Софія, у формі УПА. Активно щось шукає, бачить Юлю, гукає.

Софія. Пані! (Та обертається). Прощу, пані, Ви часом тут не бачили мого синочка?

Юлія. Та ні, я тут давно. Сама. Дітей не бачила. Нікого не стрічала...

Софія. Такий маленький. (Задумується). Чи вже не дуже... Чимало пролетіло часу, може вже й виріс...

Юлія (ошелешена). Перепрошую?

Софія (з надією вдивляється в очі співрозмовниці). Звати Зеноном. Ні? Може згадаєте?!

Юлія. Пані, я геть не розумію, про що Ви кажете. Яка дитина? З Вами все добре? Ні, Вам, все таки, потрібна допомога. Зараз я викличу...

Софія (майже в істеричі). Так, потрібна допомога, чорт забирай!!! Про це й кажу: в мене згубився син! Я збилась з ніг його шукати (плаче).

Юлія (втішає її). Ну, тихо, тихо, заспокойтесь... Давайте все по черзі: коли і де згубилася дитина?

Софія. Я тут колись його лишила, на цьому місці. Правда, немає вже ані будинку того, ні вікна. Не знаю – його вбили чи не вбили. А може й став одним із них...

Юлія. Ви його скинули з вікна???

Софія. Та що Ви кажете?? Звичайно, ні!

Юлія. Тоді до чого тут вікно? Який будинок?

Софія. Сама я стрибнула з вікна, втікала, розумієте?! Отут був той будинок!!!

Юлія. Від кого втікали?

Софія. Від комуністів. Яка різниця зараз, то Ви допоможете чи ні? (З підозрою дивиться). Стривайте... Чи Ви – одна із них?...

Юлія. Ні! Та й їх давно немає, навіть назви.

Софія. Як то: немає? Не вірю! Зарази просто так не здихатися.

Юлія. Хто ж каже, що просто так? Зовсім не просто. І ще не до кінця, на жаль... не вірите і досі? Погляньте: у мене на шевронах український стяг...

Софія (перебиває). Ага, хто вас не знає – як ви вдягалися у нашу форму, вбивали, грабували...

Юлія (теж перебиває співрозмовницю, децю роздратовано). Шановна, Ви щойно мене благали про допомогу, а зараз звинувачуєте. То визначтеся вже нарешті: я друг чи ворог?!

Софія. Пробачте... Це все від нервів, болю, від розлуки з рідними, від безперестанних пошуків...

Юлія. Хто Ви?

Софія. Не знаю, хто я така. Ким є ота, що ворогам залишила дитину? (Плаче). .... Я б з нею не втекла, напевне б наздогнали, вбили. То все нічого. Аби лиш не заділи і її, це тільки крихітне.... Тому лишила... Тікала... Здається, вічність я тікала! І не втекла. Від себе не втекла, від горя свого також. А найдорожче розгубила. Коханих втратила. Лишилась без коріння, без роду-племени. Як перекотиполе, гнане пекучими вітрами, що віється чужими землями... Отак вітри мене качають досі між цим і тим світами... У Вас є діти?

Юлія. Так, донечка, Оленка, 5-и років. (З гіркотою). Скоро до школи, а мамі не до того... Бо в мамі – автомати, берці, пил доріг і закривавлені долоні. А кров – своя і побратимів. І навіть ворогів. Моїй дитині готують їсти інші, хай навіть найдорожчі, люди. І казку перед сном читають інші... І цілують...

Софія. Але ж читають і цілують! Це головне.

Юлія. Та-так, це головне... *(Бачить, що співрозмовниця ледь не плаче, вирішує заспокоїти її).*

Ви з УПА? Дійсно?... *(Та ствердно киває.)* Вже Зенон Ваш давно дорослий, бачила його.

Софія *(радісно).* Справді?!

Юлія. Так! Своїх дітей вже має, онуків навіть! *(Софія на радостях її обіймає).* Лише біда у нас і досі все одна – Москва. Війна триває...

Пісня «Стрибай» (музика Олесі Онікієнко)

Стрибай, якщо стане сили...

Я не боюсь могили!

В очі сміюся смерті -

Краще вже зараз вмерти,

Аніж терпіть наругу...

Видно, така заслуга

Перед людьми чи Богом...

Навіть обличчя твого

Рідне дитя не знатиме...

Хто йому буде матір'ю?

...Якщо пощадять дитину...

В чому її провина?!

Людям вона і Богу

Не насолила. Й того,

Що мала матір - упівку.

Цить, не кричи, дитинко!

Ким ти зростеш, серденько?

Може клястимеш неньку,

Станеш в ряди червоних?

Так не зрости ж ніколи!..

...Ні! Я не зможу вбити,

Мусиш ким жити, та ЖИТИ!

Бідна моя дитинка...

Мама твоя - упівка.

Маму пробач, благаю!

Світе, прощай - стрибаю...

Затемнення. Кімната для допитів. З темряви вже знову чується крапання води зі стелі, голоси Софії і Євгенії.

Софія. Скажи, будь ласка, що з дитиною, прошу!

Євгенія. Да хватит нить! Отличным пацаном его воспитывают в Польше коммунисты. Отец и мать – бандиты, сыну повезло, ведь у него теперь другие мама и папа.

Сцена 10. «Ми рівні?»

Наші дні. На сцені хлопець і дівчина у формі ЗСУ – Юля і Сашко. Вона сидить, похнюпившись.

Сашко. Юлясь, що трапилось?

Юля. Нічого.

Сашко. Справді? Я тебе вранці бачив, ти аж світилася, а зараз...

Юля *(перебиває).* Справді! Все гаразд, тобі здалося!

Сашко *(намагається повернути на жарт).* Ну то гаразд, коли гаразд. Чого ж про це отак кричати? Я не глухий. Але голодний. Якщо вже в тебе все гаразд, зроби, будь ласка, мені бутер. А краще два чи три.

Юля *(скипає).* Як накажете, ваша величносте! Вже біжу робити!

Сашко. Юль, ти чого? Я не наказував, а попросив «будь ласка».

Юля. А сам? Ніяк? Але навіщо ж напружатись, якщо безплатна наймичка сидить? І байдуже, що наймичка лиш сіла, а пан прийшли із відпочинку. Роби, бо ти дурна. Бо народилась жінкою.

Сашко. Та що за муха тебе вкусила?

Юля. Велика і страшна – Несправедливість називається...

Сашко. Ооо, крихітка! Ця муха – всюдисуща. Від неї не сховатись. Що тут, що вдома.

Юля. Яка я тобі крихітка? Дівчину свою так називатимеш. Я ж не кажу тобі «мій солоденький»!

Сашко (*грайливо*). Мммм, а я був би не проти.

Юля. Чорт забирай, та я серйозно! Ми - колеги. Ти ж не казатимеш Тимкові: «яка у тебе файна дупця» чи «сексуальні довгі ноги»?

Сашко. Ну, знаєш, було би дивно..

Юля. А так не дивно?

Сашко. Та ні, я за любов у будь-яких форматах. Але то просто не моє.

Юля. Ти ще не зрозумів?! Тут не про любов. Тут – про війну.

Сашко. Одне не заважає іншому.

Юля. Ось! Що й намагаєшся доказати. Ви тут, мужі достойні, всі у важливій справі: воювати. А ми, жінки, то так – перемотати рану, зварити їсти, попрати, піднести-принести-чи віднести. Не плутатися під ногами. І все. А ні! Іще – пофліртувати, помацати за дупу чи за груди. Розрядка емоційна, так би мовити. Та навіть командири деякі це кажуть напрому: «Що візьмеш з баби в війську?» А баби, як він каже, спритніші в триста раз за деяких не баб, які і в дерево не влучать, а рангом вищі. (*Перекривляючи.*) Тільки тому, що – мужики! Хіба брешу?

Сашко. Нууу, є трохи і такого. На жаль. Але порівняно із тим, як у УПА жінкам велося, то зараз – це прогрес. Кажу тобі це як історик.

Юля. То ми ще й дякувати маєм, так? Собаці дали кісточку, а вона приндиться нахаба! Таким же є підтекст цих слів?

Сашко. Та хто тебе довів? Чого ти така зла? Самі за мужиками йшли завжди. І наймичками й прачками самі затусувались. А мужики приймали, так. Бо їм це зручно. Бо гріх не скористатися, як носяться з тобою.

Юля. Нарешті ти це визнав! Що ви використовуєте нас заради своїх цілей.

Сашко. Та не вигадуй!

Юля. А що я вигадала, Саш? На шию я нікому не чіплялась, не йшла за кимось любим, поблажок не просила. В мене одна мета: робити свою роботу. Я вмію й хочу воювати. Стріляю я відміно, ти це знаєш. Всі нормативи, всі дистанції, усе роблю, не гірш за тебе. Але ти – снайпер, я – кухарка. Хоч числюся у розвідці. Яка там розвідка? (*Гірко сміється*). І зараз: «Сиди, мала, там вистачить і хлопців».

Сашко. Так от чому така сердита. Начальство не пустило в розвідку? Але ж вони про тебе дбають...

Юля (*перебиває*). Не треба! Я знала, куди йшла. Я тут за наймичку. Як вдома в наших сім'ях мами і дружини. Як всі жінки в УПА, яку ти згадував. Вони були за наймичок... Я ж хочу бути солдатом. Як в інших арміях: у США, в Ізраїлі. Там навіть до генералів дослужилися дівчата. Не на папері. А справжні генерали, уявляєш?! Чи я таке побачу в Україні, чи доживу?

Сашко. Ну, як не підеш в розвідку і не нарвешся на біду, напевне доживеш.

Юля. Ти ще й знущаєшся?

Сашко. Чому знущаюся відразу? Все йде до того. Жінки займають свою нішу потихеньку. Навіть в лиці Богуна жіночий курс набрали. Але! Ще бажано і з голоду не вмерти, щоб це побачити. Хлопець я не гордий, зроблю і сам собі я бутер. Й тобі зроблю, щоб не захляла й дожила напевне до торжества матріархату в армії.

Юля (*посміхається*). Ну, дякую й на тому.

Йдуть.

Сцена 11. «Четвертий допит упівки»

Євгенія. Ты мне скажи: ради чего все это?

Софія. Заради себе, в першу чергу.

Євгенія. Ты меня не поняла, наверное. Я говорю про эти жертвы, мнимый героизм. Ведь ты же можешь выйти на свободу. Вживых останься. Я обещаю! Подумай хорошенько.

Софія. Я все чудово зрозуміла.

Євгенія. И всех твоих давно уж нет. Там только недобитки.

Софія. Якщо і так, чому ж не залишити їх у спокої? Недобитки загрози не несуть, хіба не так?

Євгенія. Зло на корню нужно рубить. Впредь чтобы голову не поднимало.

Софія. Так я ж також частина зла. Мене вже треба добивати.

Євгенія. Но мы забыть об этом можем. Раз и навсегда, если не будешь делать глупостей.

Софія. Яка цікава вибіркова правда. І принципи зовсім не принципові, якщо щось треба.

Євгенія. Они тебе на руку, дура! И это - исключение.

Софія. Та невже? За що ж це така честь?

Євгенія. А просто так. Судьбы подарок, если хочешь.

Софія. Дарунок кажеш? (*Сміється*). Та ми обидві знаємо розцінки. Совети просто так дарують лише смерть. Життя ж - купують. За зраду, за клеймо Іуди, за душу, честь і совість. Таких дарунків я не хочу.

Євгенія. Ну и зря. Я дважды предлагать не стану. Иуда, кстати, был хорошим парнем, говорят. Богатый, умный. Но к чему привел его твой Бог? - Все деньги пороздал, а сам пошел за сектой по миру скитаться. За Пророком. Эх. Неудивительно, когда опомнился, повесился бедняга. С горя. Опомнись раньше! Он перед смертью поквитался с вожаком. Ты тоже можешь со своими поквитаться, но перед новой жизнью. Подумай!.. Пару имен и адресов, несколько мест шепни на ушко – будешь на свободе.

Софія. Іуда виправдовує Іуду... Ти думаєш, якщо сама є зрадниця, то й інші можуть зрадити? Дай мені спокій. Дай мені вмерти. Відчепись із божевільними своїми балачками. Від мене ти нічого не почуєш. Анічогісінько. Не варті твої вуха їхніх імен почути. Не варті твої очі їх бачити, тому і не шукай. Не знайдеш.

Євгенія (*сміється*). Многие уже известны. Местные жители и те, кого поймали, с ваших, сговорчивее оказались. Так что и наша встреча - вопрос лишь времени. Насчет того, кто кого достоин: да, я - убийца, не спорю. Ты тоже, между прочим. Но и они местных бедняг, которые хоть что-то рассказали, убили. Всех. Жестоко, страшно. Чем же они лучше меня?

Софія. Ти брешеш!

Євгенія. Клянусь, что нет.

Софія. Спочатку змусили людей своїх же продавати. Залякуванням, тортурами. Тоді брехнею, підступами, здолали тих, що бились чесно. А хто лишився, вижив, той прагнув помсти, вона тамує добре біль втрати, правда?.. Кому ж, як не тобі, це знати? Ці смерті, всіх отих людей - на вашій совісті!

Євгенія. Ну, конечно! Они - святые. Делай, как знаешь, святая. Если так хочешь сдохнуть - подыхай! (Лукаво). Но не одна. Ты будешь мучиться и выть от боли, слушая, как конает самый близкий человек!

Іде.

Сцена 12. «Молитва»

На сцені Софія, яка несамовито б'ється у відчаї і молиться – у сусідній кімнаті катують її маму, звідти долинають жахливі крики. Дівчина не в змозі цього чути, але і зрадити своїх побратимів і посестер – також...

Софія. Мій Господи! Мій Отче всемогутній! До Тебе я звертаюся у цю тяжку годину, найтяжчу, що була в житті моєму досі... Ти є спасіння і пристанище, моя надія... Хоча... надії вже не маю. Я її вбила власними руками, коли пішла у військо. Надіятися, що у чОрта є душа – це дурість, а в комуністів співчуття – це самогубство. І я була готова до самогубства, до самозречення. Та не до вбивства матері... Мій Боже любий, мій всемогутній Боже! Нехай не буде так! Я цього не знесу! Я збожеволюю. А ясний розум ще мені потрібен – щоб не зламатися і клятви не порушити, не зрадити собі... Ні! Цього ніколи не зроблю! Хоч хай там як – не зможу! ... і ТАК не можу, не можу слухати, як її мучать... НЕ МОЖУ!!!! (*Кричить*). Ви, іроди прокляті візьміть мене, МЕНЕ, ви чуєте??? (*Чимдуж колотить руками у двері*). Це я із вами воювала, вбивала, викривала! Це я вас проклинала! Ненавиділа всім еством вас також я! Я, я, я!!!! Ви чуєте, нікчеми, наволоч, мерзота, прокляті виродки?! Візьміть мене! МЕНЕЕЕ... (*Ридас*). Мамо! Рідненька, найдорочча, моя голубка, Всесвіт мій і сонце в ньому,

моя любов, тепло і світло, моя опора, мудрість, радість, моя душа і серце, совість, я сама...
(Плаче). Пробач мені! Пробач!.. Погана я дочка...

Господи! Вона не має платити за мої гріхи, а платить. Так, як Твій Син платив за всіх гріхи...
Господи, я – жінка. Я сильна жінка, але зараз я є мізер. Безправний, безсильний, безвольний
мізер, який не може зрушити із місця, щоб врятувати Найдорожчу. О, як це важко! Як зміг Ти,
маючи таку вселенську силу, не зрушити, як катували Твого Сина?... Мій Боже... такі
випробування моєї віри, моєї сили?.. Чи заслужила їх? Уся моя вина у тім, що я хотіла свого
куточка, вільної країни, свого повітря і шматочок хліба... СВОГО! Не кинутого, як собаці, з
руки господаря. А матінка, вона на це заслужила – щоб всяка погань сміла руки простягати,
мучити? Ані людини, ні тварини не образила в житті...

Мій Боже, я давно готова вмерти, нехай так буде. Візьми мене до себе. Тільки не її! Не ту, яка
мені подарувала світ цей..... Вона мені подарувала світ, а я їй – муки..... Це нестерпно!..
В рази нестерпніше, ніж їхні всі торттури... Будь ласка, Господи. Мені не треба більш
нічого... Я більш нічого не прошу і не проситиму до скону... Врятуй її!.. А ні – візьми й
мене до себе..... Я хочу вмерти. Вмерти... Прошу Тебе... Прости...

Сцена 13. «Останній допит упівки»

Євгенія. Мне надоел весь этот бред. Пора тебя прикончить - и по всем.

Софія. А я тобі давно про це казала. Від мене ти нічого не почувеш, нічого не дізнаєшся. Не
муч себе даремне. Ну, а мені торттурами ти мук не завдаси, до них я стала нечутлива вже
давно.

Євгенія. Пожалуй, я тебе поверю. Ты - ненормальная, если такое терпишь из-за бандеровцев
проклятых; боишься их предать, бандитов. Ценою своей жизни даже. Тебе ее не жаль? Не
жаль, я вижу по глазам. И даже матери не пожалела. Еще один есть вариант растрогать твое
каменное сердце. (Сміється.) Мы столько времени здесь провели за дружескими, так
сказать, беседами. Подружки! (Регоче). Так хочешь я тебе, подружка, расскажу, как
ненаглядный твой Иван погиб? - Как волк паршивый при охоте. Вот только шкуру больно уж
испортил охотник. Калибр не тот для мелкого такого зверя. Гранатой разорвало ему пузо,
кишки наружу. Один глаз выбит, обе кисти рук лежат недалеко - метров так в пяти.
Захлебываясь кровью, лежал он в красной теплой луже, что расплзалась красным знаменем
в снегу. Лежал, харчал под нос "Софійка". И что-то там про «Україну». (Сміється). Другим
наука: пойдешь за потаскушкой, как ты, поверишь в сказку о какой-то Украине, а тут и
(іронічно) божья кара - кроваво-красный прапор на снегу. Ну, и тебя настигнет кара. Здесь -
место твоей смерти, сука.

Софія (крізь стримані сльози). Скажи мені одне ти перед смертю: хто тобі все те розповів?
Про Йвана? Я скільки не питала, ніхто не знав, як він загинув. Ніхто не бачив. А що опісля
бачила вже я, було не схоже... не схоже геть на нього... Я навіть... в душі надіялася трохи, що
то не він... що просто схожі одяг, розміри, волосся.... співпало просто так... усе співпало...
(Плаче).

Євгенія. Я там была. Там только Я была. Хороший получился взрыв.

Софія (знесилено опускається). Ти?....

Євгенія. Скривать резона больше нет. Мы – квиты. Я твою любовь убила, а ты – мою. Я так
хотела, чтобы выстрелила ты. (Регоче). Что ж ты меня не пробуешь ударить, не проклинаешь,
не призываешь Бога наказать такого демона, как я?

Софія. Ніякий ти не демон. Тобі ним стати дуже хочеться. Але, не вірячи у Бога, не вірять і у
демонів, як в потойбічну силу. А ти війну оголосила Богу і уявила себе демоном -
вершителем чужої долі. Щоб стати покаранням за "гріхи" для інших, бо, буцімто, Господь
карав несправедливо. Гріхи ти міряла своїм мірилом, якимось вигаданим, мстивим, тобі лиш
зрозумілим і ще - таким, як ти. Мені шкода тебе. Ти - не диявол, не людина і не жінка.
Гебістка, воно, ніхто без племені і роду. Зреклася добровільно суті, національності своєї,
забула мову; кохання задушила, виплюнула душу. Людей вбивала. Людей своєї нації. Я і на
душу через тебе узяла цей гріх... Убивство виправдане лиш в одному разі: якщо свою ти
землю захищаєш. А ти й землі зреклася. І хто ти після цього? Ти, яка УПА вважає
зрадниками? - Бруд, дорожній пил, що не дає дихнути моїй країні. Та скоро буде дощ! Він
змие пил і кров невинно вбитих, очистить землю, вмие бруд, напоїть спраглу душу, сили

дасть для боротьби з червоною чумою. А я є мій народ! Я буду ним і після смерти. Ти ж лишишся ніким, для себе і для них, катів наших одвічних. Вони тебе не приймуть за свою. Бо зрадників ніхто не любить. Ти будеш малороскою навіки. Грязню Москви! *(Кричить)*.
Стріляй, паскудо.

Лунає постріл, затемнення.

Сцена 14. «Тримай міцніше зброю!»

На сцені – Софія (у формі УПА) і Юлія (у формі ЗСУ)

Софія *(даючи зброю)*. Тримай.

Юлія *(здивовано)*. Мені?

Софія. Звичайно. Вона в житті тобі згодиться. *(Подумавши)*. На жаль...

Юлія. Бо в нас війна триває?

Софія ствердно киває.

Юлія. Але вже маємо ми кращу зброю...

Софія. Я знаю. Але ця зброя – особлива. Запам'ятай: війна війні різниться.

Юлія. Так, я знаю. Бувають війни нафтові. За впливи, гроші. Наша – за свободу, за виживання, за ідентичність. За право бути собою там, де народились...

Софія. А за свободу б'ються яро. Вона вартує того. Свобода – це надцінність. Її відсутність знецінює всі інші цінності. Навіть життя дорівнює нулю без неї.

Юлія. Б'ються, мов востаннє...

Софія *(з усмішкою)*. Тобі відомо це. Хоч зараз сумніваєшся, та знай: завжди перемагають за свободу. Завжди! Вже не одна імперія так впала. На нові лізла землі, не свої. Але виламувала зуби об супротив. За хліб не битимуться так, як за свободу. Бо вільний сам собі заробить хліба. Тож ця війна приречена на перемогу!

Причина друга чом тобі даю я зброю: ти – жінка. То, кажуть, чоловік рождається із нею у руці. А нам її ще треба відбирати, заслужити. І щось комусь доводити. Доводь лише собі! Тоді побачать й інші.

Не випускай цієї зброї з рук! Навіть тоді, коли здається небезпеки вже немає. Наш ворог – підлий і лихий, вічно голодний ненажера. Свобода хоч ціни й не має, та ми за неї віддали втридорога. Вона у нас – безцінна! І зараз гинути продовжують найкращі... Про цю ціну ти теж не забувай, ніколи. На зброї цій – і кров, і сльози, і піт, і пил, і дух усіх, які за неї і давали плату. Ось чим вона така важлива...

Юлія. Я не забуду! Я не втрачу зброї! Обіцяю!

Софія обіймає Юлію на прощання.

Фінальний монолог читають сучасні герої – Сашико і Юля.

У повітрі пахне димом і порохом. Чуєш? Війна наближається. Підкрадається непомітно, заговорює зуби; смішить, розказуючи дурненькі веселенькі історії, які так подобаються більшості.

Війна визирає з-за розкішних вітрин і автосалонів; ховається за шафами і стендами під час робочих нарад, у яскравих міських клумбах і серед строкатих (часто пофарбованих) квітів, що продаються у переході на Майдані Незалежності; підслуховує розмови на побаченнях, крадучись позаду за закоханими парочками, немов маніячка. Дивиться голодними очима, бажає собі їхні молоді тіла...

Війна вже близько. Від неї тхне смертю. Цей сморід витає у повітрі. Його покищо відчують не всі. Він перебивається різкими смачними ароматами шаурми, бургерів і кави, які щедро ллються з кав'ярень і базарних мафів; притуплюється запахами щастя, кохання, особистих життєвих перемог, дорогого чи дешевого алкоголю, осінніх яблук, гарної погоди..... Ці суміші запахів відволікають, п'янять, маскують їдкий сльозогінний сморід війни. Його зараз вловлюють лише деякі. Люди з алергією і гіперчутливістю.

Цей отруйний сморід можна відчувати чи не відчувати, але він однаково небезпечний для всіх. Він вбиватиме без перебору.

Скоро...

Тримай зброю напоготові...